

Asia: VM068:00/2017

Kuuleminen henkilötunnuksen uudistamista koskevan työryhmän johtoryhmän väliraportista

Nykytilan ongelmat

Onko työryhmä mielestänne tunnistanut oikeat haasteet nykyjärjestelmässä? Onko tiedossanne sellaisia ongelmia, jotka tulisi näiden lisäksi huomioida?

Henkilötunnus on suomalaisen tietoyhteiskunnan keskeisin yksilöivä tunniste. Henkilötunnuksen vahvuuksia ovat sen

keskeinen rooli yksilöivänä tunnisteena yhteiskunnassamme ja tunnuksen tarjoama mahdollisuus yksilöön liittyvien tietojen

yhdistämiseen eri tietolähteistä.

Heikkouksina nykymuotoisessa henkilötunnuksessa voidaan tunnistaa uhka tunnusten riittävydestä tulevaisuudessa.

Toinen heikkous liittyy tunnuksen sisältämien tietojen (sukupuoli, syntymäaika) vaihtumiseen, joka johtaa tunnuksen

vaihtamiseen. Etenkin kansainvälisen muuttoliikkeen lisääntyminen on lisännyt henkilötunnuksiin tehtävien korjausten

määrää huomattavasti.

Henkilötunnuksia ei ole nykytilanteessa myönnetty kaikille henkilöille, joille se ehkä olisi ollut tarpeen. Tämä on ollut

merkittävä heikkous, joka on korostunut kansainvälisen liikkuvuuden lisääntyessä. Tästä on seurannut erilaisten keinotunnusten

kehittämiseen niiden tahojen toimesta, joiden on lainsäädännön edellyttämänä pakko tallentaa henkilötunnukset

yksilöön liittyviä tietoja rekistereihinsä. Keinotunnukset ovat vaikeuttaneet näiden tahojen toimintaa, mutta myös käytännössä

eliminoi tietojen jatkokäytön ja hyödyntämisen.

Onko järjestelmässä sellaisia elementtejä, joista ei mielestänne saisi luopua?

-

Tulevaisuuden näkymät ja haasteet

**Millaisten ilmiöiden oletatte vaikuttavan henkilön yksilöinnin ja identiteetin tarpeisiin tulevaisuudessa?
Onko joihinkin muutostrendeihin reagoiminen erityisen kriittistä tulevaa ratkaisua suunniteltaessa?**

-

Miten näette nykyisen henkilötunnusjärjestelmän mahdollisuudet vastata tulevaisuuden haasteisiin?

Merkittävimmät asiaan liittyvät haasteet nyt ja tulevaisuudessa on raportissa tunnistettu.

Oletteko tunnistaneet sellaisia jo olemassa olevia tarpeita, joihin väliraportissa esitetyt ratkaisumallit eivät kykene vastaamaan?

-

Biometria

Miten näette biometrian hyödyntämismahdollisuudet uudistuksessa?

Biometriatietojen tallentamiseen täytyy olla hyvin perustellut syyt. Lisäksi biometriatietojen hyödyntäminen on määriteltävä

tarkoin lainsäädännöllä. Biometriatietojen kerääminen voisi olla perusteltua ns. ensitunnistamisessa niiden yksilöiden osalta,

joilla ei ole virallisia dokumentteja tai muita tunnistautumisen edellytettäviä asiapapereita, mikäli näiden puuttuminen

katsotaan esteeksi vahvan tunnisteiden saamiseksi.

Millaisia mahdollisuuksia biometria tarjoaa?

-

Millaisia riskejä näette biometrian hyödyntämisessä?

-

Ratkaisumallien arviointi

Kommentteja minimimallista

Pelkän sukupuolitiedon poistaminen henkilötunnuksesta ei poista kokonaan henkilötunnusten vaihtamiseen johtavia syitä (syntymäaika).

Siksi ehdotus ei ole sellaisenaan mielekäs. Tällä ratkaisumallilla ei pystyttäisi välttämään myöskään nykytilan ns. keinotunnuksiin liittyviä ongelmia. Keskeisen rekisteripitäjän antama ja hallinnoima kevyt tunniste tulisi olla henkilötunnusten ohella käytössä.

Kommentteja keskitetystä mallista

Tämä ratkaisumalli olisi yhden luukun periaatteella toimiessaan kestävä ratkaisu. Ratkaisulla päästäisiin eroon tunnisteiden vaihtumisesta poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Biometrisella tunnisteella täydennettynä vahvan tunnisteiden saamisen edellytys pitäisi olla

kaikilla tunnistetta tarvitsevilla. Jos rinnalle halutaan lisäksi kevyt tunniste, olisi tärkeää, että myös kevyt tunniste myönnettäisiin

ja hallinnoitaisiin saman keskusrekisterinpitäjän toimesta kuin vahvatkin tunnisteet. Lisäksi kevyt tunniste pitäisi olla kytkettävissä

avaimella myöhemmin myönnettävään mahdolliseen vahvaan tunnisteeseen, jotta yksilön tietojen yhdistely olisi mahdollista kaikissa olosuhteissa.

Etuina tässä mallissa voidaan nähdä se, että yksilö olisi kaikissa hallinnollisissa rekistereissä ja viranomaisasioinneissa yhdellä ja samalla tunnisteella. Tämä palvelisi myös kansalaista itseään, jos yksilön tiedot on keskitetysti poimittavissa tunnisteiden avulla esimerkiksi Suomi.fi -palveluun.

Haittoina tai riskeinä voidaan nähdä se, että demografisista tiedoista riisuttua tunnistetta ei ole helppo muistaa. Tässä yhteydessä on toisaalta muistettava, että henkilötunnuskin oli aluksi uusi ja outo tunniste. Toinen merkittävä riski liittyy käyttöönottoon. Tunniste tulisi

saada keskitetysti käyttöön kaikkialla läpi hallinnollisten aineistojen, yksittäisten toimijoiden ja viranomaisten toimesta.

Jos siirtymäaika on tarpeen, tulisi rinnalla olla avain vanhaan henkilötunnukseen. Siirtymän pitäisi olla mahdollisimman nopea ja hyvin valmisteltu.

Kommentteja hajautetusta mallista

Hajautettu malli kuulostaa sekavalta. Jos yksilöllä on rooli-identiteettejä eri tietolähteissä, niin tähän liittyy merkittäviä riskejä sekaannuksesta.

Jos kattavien tietojen koostaminen vaatisi lukuisten eri avainkoodistojen käytön, niin malli ei palvelisi tahoja, joiden tehtävänä on

kerätä tietoja yksilöiden toiminnasta koko yksilön elämän ajalta. Jos yksilö on kussakin rekisterissä omalla tunnisteella, niin tämä tilanne

olisi vähän samankaltainen, kun tilanne, jossa jokaisella rekisterinpitäjällä olisi oma keino tunniste ja keino tunnisteita olisi tietyin rajoittein

mahdollisuus yhdistellä toisiin keino tunnuksiin, mutta ei kaikkiin. Tietojen ylläpito ja hallinnointi olisi työlästä, jos jokainen toimija joutuisi

tallentamaan oman toiminnan kannalta tärkeät tiedot omaan järjestelmäänsä. Tietoja ei hallinnoitaisi tällöin keskitetysti, mikä voisi johtaa

tietojen laadun heikkenemiseen.

Millä tavalla työtä tulisi mielestänne jatkossa suunnata? Mitkä elementit esitetystä malleista ovat mielestänne tarkoituksenmukaisia jatkoselvityksen kannalta?

-

Mitä elementtejä malleista puuttuu tai haluaisitteko esittää kokonaan toisenlaista ratkaisumallia?

-

Vaikutukset

Miten vaikutusarviointia olisi mielestänne tarkoituksenmukaista tehdä, kun jatkoselvityksen kohde on konkretisoitunut?

Tilastokeskuksen kannalta on tärkeää, että uusi henkilötunnus, jos sellainen päätetään lanseerata, tulisi vähintäänkin yhtä laajasti käyttöön kuin nykyinenkin. Mikäli vahvan tunnuksen rinnalle otettaisiin käyttöön ns. kevyt tunnus, tulisi tämän tapahtua muiden Pohjoismaiden tavoin keskeisen rekisterinpitäjän toimesta.

Mitä tahoja olisi mielestänne tärkeää kuulla vaikutuksia arvioitaessa?

Tahoja, jotka ylläpitävät yhteiskunnallisesti merkittäviä tietovarantoja, ja joissa henkilötunnus on käytössä. Niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Uudistuksen jälkeen ei saisi olla sellaisia toimijoita tai tahoja, jotka käyttävät rekistereissään omia tunnisteita, jos asialla on yhteiskunnallisesti

merkitystä. Hyvänä esimerkkinä voi pitää aiempaa tilannetta, jossa Migrin tietovarannoissa oli oma tunnistus, eikä yhteyttä henkilötunnuksiin (kotoutumisen seuranta jne.).

Miten arvioisitte vaikutuksia järjestelmiinne tai toimintaanne seuraavissa tilanteissa, olettaen mahdollisuuden kohtuulliseen siirtymäaikaan:

A) henkilötunnuksen välimerkki muutetaan tai lisätään uusi välimerkki

B) henkilötunnuksesta poistetaan sukupuolitiieto

C) henkilötunnuksesta poistetaan syntymäaika

D) henkilötunnuksen muoto muutetaan kokonaisuudessaan erilaiseksi merkkisarjaksi

-

Muut kommentit

Muita kommentteja väliraportista tai selvityksen kohteesta

Henkilötunnuksen muoto voi nykytilan riskeistä johtuen olla välttämätöntä ennemmin tai myöhemmin. Vaikka tunnus menettäisikin

muodostaan nykyiset demografiset tiedot (sukupuoli, syntymäaika) voi muutos olla pitkällä aikavälillä kannattava.

Henkilötunnuksen rooli on yhteiskunnassamme niin merkittävä, että kyse on ehkä suurimmasta koskaan julkisen hallinnon tietojärjestelmiin kohdistuneesta hankkeesta. Siksi asian valmisteluun kannattaa kiinnittää erityistä huolellisuutta.

Avoin vastauskenttä

Tähän voitte kirjoittaa vapaasti jäsennellyn avovastauksen

-

Rapo Markus
Tilastokeskus - TK/VE/Markus Rapo